

การเขียนความเรียง

อาจารย์ระอุ่ม โชติทอง

ความหมายของความเรียง

ความเรียงโดยทั่วไปนั้นหมายถึงการเรียบเรียงความคิดออกมาเป็นร้อยแก้วให้ได้สาระตรงกับความต้องการของผู้เขียน ดังนั้นงานเขียนประเภทร้อยแก้วที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันจึงจัดเป็นความเรียงได้ทุกเรื่องแต่ความเรียงที่กล่าวถึงในเอกสารนี้ จะขอจำกัดขอบเขตเฉพาะงานเขียนที่ก่อให้เกิดความรู้ความคิดสร้างสรรค์อันเป็นงานเขียนของบรรดานักคิดและผู้มีรสนิยมสูงในการเขียนเท่านั้น

ประวัติความเป็นมาของความเรียง

ทวี สมหวัง^๑ ได้กล่าวถึงประวัติของความเรียงไว้พอสรุปความได้ว่า ความเรียงเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๑๑๔ โดยมีชาวฝรั่งเศสชื่อ มงเตญ (Montagne) ได้ศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ จากห้องสมุดแล้วจดบันทึกไว้ และเมื่อตนเกิดความคิดเรื่องใดขึ้นก็บันทึกไว้ด้วย ต่อมาเขาได้รวบรวมพิมพ์สิ่งที่เขาได้บันทึกเป็นเล่ม ใช้ชื่อว่า "Essais" แปลว่า "ความพยายาม หรือ การทดลอง" ปรากฏว่ามีคนชอบอ่านกันมาก ต่อมามีการแปลเป็นภาษาอังกฤษ และใช้ชื่อว่า "Essay" จนถึงปัจจุบัน

ความเรียงในเอกสารนี้จึงมีความหมายสอดคล้องกับความหมายข้างต้นนั่นเอง ซึ่งผู้เขียนขอให้คำนิยามใหม่เพื่อให้เข้าใจตรงกันดังนี้

^๑ทวี สมหวัง การเขียนเชิงสร้างสรรค์ หน้า ๗๘.

ความเรียงคือ งานเขียนประเภทร้อยแก้วที่เรียบเรียงขึ้นอย่างมีจุดมุ่งหมาย และได้สาระครบถ้วนตามจุดมุ่งหมายนั้น ความเรียงที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ มุ่งเน้นความเรียงเชิงสร้างสรรค์ อันไม่มีข้อกำหนดแน่นอนตายตัว ทุกอย่างขึ้นอยู่กับจุดประสงค์และความสามารถของผู้เขียนเป็นสำคัญ

ประเภทของความเรียง

ความเรียงแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท

๑. ความเรียงเชิงสาระ หรือ สารคดี (Formal Essay)
๒. ความเรียงเชิงปกิณกะ หรือ ปกิณกคดี (Informal Essay)

ความเรียงเชิงสารคดี

ความเรียงเชิงสาระหรือสารคดีเป็นความเรียงที่หนักไปทางด้านวิชาการ ผู้เขียนประสงค์แสดงทัศนะที่มุ่งเอาข้อเท็จจริงมานำเสนอ เพื่ออธิบายความรู้ ความคิด ความกระจ่าง และเหตุผลแก่ผู้อ่าน ไม่คำนึงถึงการใช้สำนวนโวหารและความเพลิดเพลินแก่ผู้อ่านมากนัก ผู้อ่านจึงต้องใช้สติปัญญาขบคิดตามด้วยตนเอง แต่ผู้เขียนที่มีความรู้ความชำนาญก็สามารถเขียนความเรียงประเภทนี้ให้สนุกสนานเพลิดเพลินได้ ความเรียงในลักษณะดังกล่าว จึงใช้ความรู้เป็นแก่นและใช้สำนวนเป็นเครื่องปรุงแต่ง

ความเรียงเชิงสาระจัดเป็นวรรณกรรมที่เปิดทางกว้างสำหรับนักคิดนักเขียนตามแนวคิดและกลวิธีเขียนในแนวคิดหลากหลาย นับตั้งแต่เรื่องใกล้ตัวจนกระทั่งเรื่องไกลตัวออกไปถึงในอวกาศ โดยไม่จำกัดความยาวของข้อเขียน แต่โดยทั่วไปมักนิยมเขียนขนาดสั้น ยิ่งผู้เขียนเป็นผู้มีความรอบรู้ในเรื่องต่าง ๆ มาก และมีศิลปะในการใช้ภาษาได้ดี ก็ย่อมส่งผลให้ผู้อ่านได้รับทั้งความรู้และความเพลิดเพลินไปพร้อมกัน

ประเภทของความเรียงเชิงสาระ(สารคดี)

๑. สารคดีที่เป็นบทความ ได้แก่สารคดีที่เขียนลงในหนังสือพิมพ์มีลักษณะเป็นเรื่องจริงที่ผู้เขียนจะต้องแสดงความรู้ ความคิดเห็น วิจาร์ณ อภิปราย โดยไขความให้แจ่มกระจ่าง ให้เกร็ดที่เหมาะสม มีการอ้างอิงคำพูดหรือหลักการของผู้เชี่ยวชาญในแขนงวิชาต่าง ๆ การลงท้ายบทความให้ผู้วิจารณ์เห็นจุดเด่นของเรื่อง หรือใช้วิธีที่ท้าทายให้คิด

๒. สารคดีเชิงข่าว ได้แก่เรื่องราวที่เป็นทั้งข่าวและสารคดีปนกัน มักได้จากข่าวที่เป็นที่สนใจของผู้คน จากหนังสือพิมพ์รายวันนำไปขยายให้กว้างออกไป เพื่อสนองความสนใจอยากรู้

ของผู้อ่าน ซึ่งผู้เขียนสามารถเสนอข้อคิดเห็นให้ผู้อ่านได้รับความรู้เพิ่มเติมขึ้น และได้รับความเพลิดเพลินไปด้วย โดยแบ่งการดำเนินเรื่องออกเป็น ๓ ตอน คือ ตอนนำ ตอนดำเนินเรื่อง และตอนส่งเรื่อง

๓. สารคดีเชิงความรู้ เป็นสารคดีเชิงเสนอข้อมูลที่เป็นความรู้ ความคิดใหม่ที่แปลกออกไปในด้านหนึ่งด้านใดโดยเฉพาะ มีข้อมูลน่าเชื่อถือ มีหลักฐานอ้างอิงทันสมัย มีหลักการวิเคราะห์และแนวการเขียนที่ชวนอ่าน

๔. สารคดีเบาสมอง เป็นสารคดีที่เขียนขึ้นเพื่อมุ่งเสนอข้อมูลจริงที่ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน เนื้อหาสาระเป็นเรื่องเบาสมอง มักแทรกอารมณ์ขัน ใช้ภาษาที่เป็นกันเองกับผู้อ่าน

๕. สารคดีสำหรับเด็ก เป็นสารคดีที่มีเนื้อหาง่าย ๆ เหมาะกับวัยและความสนใจของเด็ก

๖. สารคดีท่องเที่ยว เป็นสารคดีที่เขียนขึ้นจากสิ่งที่ผู้เขียนได้มองเห็นในโอกาสที่ได้เดินทางไปท่องเที่ยว แนวการเขียนจะหนักไปทางวิชาการ โดยมุ่งให้ผู้อ่านได้รับรู้จากการบอกเล่าถึงสภาพท้องถิ่น ความเป็นอยู่ของผู้คน ความรู้ทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี โบราณวัตถุ ภาษา ประเพณี การทำมาหากินชีพ สถานที่ การพักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น

๗. สารคดีชีวประวัติ เป็นสารคดีเกี่ยวกับเรื่องราวชีวิตบุคคลจริง ไม่ใช่บุคคลสมมุติหรือนวนิยาย

หลักการเขียนสารคดีโดยทั่วไป

๑. ใช้สำนวนภาษาที่เข้าใจง่าย ไม่ควรใช้ภาษาเฉพาะกลุ่ม เช่น ภาษาวัยรุ่น ภาษาวิชาการ ควรใช้ภาษาที่แบบแผนหรือภาษาแบบแผน ไม่ควรใช้ภาษาปากหรือภาษาตลาด

๒. ให้ความเพลิดเพลินแก่ผู้อ่าน ด้วยการกระตุ้นให้คิดและใช้วิธีเร้าอารมณ์ให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกสนุกสนาน ตื่นเต้น ไปกับเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

๓. ใช้ความเร้าใจ โดยนำเรื่องหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ มานำเสนอในแนวที่ไม่ซ้ำแบบผู้ใด

๔. ไม่ควรมีขนาดยาวเกินไป แต่ละเรื่องใช้เวลาอ่านประมาณ ๑๕ - ๓๐ นาที

๕. พยายามชี้ให้เห็นการปฏิบัติในทางที่ถูกต้องดีงาม

๖. ข้อมูลต้องเป็นข้อเท็จจริงที่เชื่อถือได้

๗. มีองค์ประกอบครบถ้วน อันได้แก่ คำนำ เนื้อเรื่อง และสรุป

ตัวอย่าง ความเรียงเชิงสาระ หรือสารคดี

ชีวิตไทยกับการแก้ไขปัญหาลิ่งแวดล้อม

วิจิตร คงพูล

ชาติไทยเราเป็นชนชาติที่มีวัฒนธรรมสืบทอดกันมาช้านาน วิธีชีวิตอย่างไทยได้ก่อรูปขึ้นมาอย่างผสมกลมกลืนกับธรรมชาติแวดล้อม เราจึงมีความสุขกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของเรา มีความภาคภูมิใจในถิ่นอันเป็นที่อยู่อาศัย ชีวิตอันเป็นสุขและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมนี้เอง ได้หล่อหลอมนิสัยใจคอและความรู้สึกนึกคิดของพวกเราคนไทยให้เป็นผู้มีใจประณีต อ่อนโยน มีความรู้สึกที่ดีต่อสรรพสิ่งรอบข้าง มีความซาบซึ้ง ในสุนทรียภาพ และมีมิตรไมตรีกับเพื่อนมนุษย์ ชีวิตไทยกับสภาพแวดล้อมอันเป็นที่อาศัยจึงไม่เป็นปัญหาแก่กันมาก่อน

เมื่อสภาพสังคมไทยได้คลี่คลายเปลี่ยนแปลงมาจนถึงยุคสมัยของเรา แผ่นดินเกิดอันเป็นที่สุขสบายมาแต่เดิม รวมทั้งผู้คนรอบข้างได้เปลี่ยนแปลงไปในการที่จะทำให้เกิดความเดือดร้อนกันมากขึ้น ดังจะเห็นว่าท้องนาป่าเขา ธารน้ำ ชายทะเล แหล่งธรรมชาติ ตลอดจนชุมชนน้อยใหญ่ ได้ถูกเบียดเบียนเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่อำนวยความสะดวกแก่ชีวิตได้น้อยลง ๆ ผู้คนในชุมชนของเรา แม้ว่าจะได้ศึกษาเล่าเรียนกันมากขึ้น ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมดีขึ้น แต่ก็มีแนวโน้มว่าคนรุ่นเรานี้มีความรับผิดชอบกันน้อยลง เห็นแก่ตัวมากขึ้น ทำตนเป็นผู้พลอยอยู่ ไม่รู้สึกรักผูกพันชุมชนที่ตนอาศัย เราพากันเพิกเฉยละเลย ไม่รักษาวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของเราเอง อากาศที่เป็นไปในเวลานี้ จึงดูราวกับว่า ความเสื่อมโทรมสกปรกของสิ่งแวดล้อมได้ทวีขึ้นตามระดับการศึกษาและความเจริญของผู้คนในสังคม

ในช่วงของการเร่งรัดพัฒนาประเทศอย่างเช่นในเวลานี้ สิ่งที่เรียกว่าความเจริญได้ขยายตัวออกไปในทุก ๆ ส่วนของสังคม การเพิ่มพูนทางวัตถุและประดิษฐกรรมต่าง ๆ ได้กลายเป็นสิ่งแวดล้อมอย่างใหม่ที่มีอิทธิพลมากขึ้นในสังคมของเรา มันเป็นสิ่งแวดล้อมที่ให้ความสะอาดสบายได้มากก็จริง แต่ในเวลาเดียวกันก็ได้บดบังนิสัยใจคอของผู้คนให้มีความร้อนรน ฉาบฉวย และมักง่าย ความเจริญทางวัตถุได้เร่งเร้าช่วยทำให้เราบริโภคใช้สอยทรัพยากรของสังคมกันมากขึ้น มีการผลิตกันมากขึ้น แล้วในที่สุดก็ปลดปล่อยทิ้งขว้างสิ่งที่ไม่ต้องการ สร้างปัญหาแก่สิ่งแวดล้อมกันมากขึ้นในท่ามกลางความละเลยและดูดาย

ชีวิตของพวกเราในวันนี้จึงคุ้นเคยจำใจอยู่กับสภาพแวดล้อมที่ตึงเครียด มีความโสโครกและเสื่อมโทรมเกิดขึ้นทั่วไปในชีวิตประจำวันของเรา เราเคยชินกับกับการได้พบผ่านกองขยะที่กลาดเกลื่อนอยู่ตามรั้ว

บ้าน ตรอกชอย ตามริมถนนและหน้าร้านค้า ตามตลาดนัดและชุมชน นอกจากนี้บนรถโดยสาร ตามสถานีรถและที่สาธารณะ เราได้พบเห็นกันบูทรี เปลือกท่อพีพี เคษาอาหาร และถุงพลาสติกกระจายทั่วไป เมื่อเราเดินไปตามแนวถนนที่มีร้านค้าหนาแน่น ก็มักพบสภาพที่เกะกะไปด้วยโต๊ะเก้าอี้ เเซงรั้ว แผงขายของ เสาไฟฟ้า สายโทรศัพท์ ระเบียงระยงพันกันไปมา มีป้ายโฆษณาเล็กใหญ่ไพล่ออกมาละลานตา ความไม่เป็นระเบียบเหล่านี้ ได้ประกอบขึ้นเป็นสภาพรกตา ซึ่งก็เป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมอีกอย่างหนึ่ง ตามอาคารสาธารณะในลิฟท์ ในห้องน้ำ แม้กระทั่งโต๊ะเก้าอี้ เราคงจะเคยพบเห็นรอยขีดเขียนเป็นลายเส้นเป็นสภาพหรือข้อความอันลามกหยาบคาย เหล่านี้ ต่อสภาพแวดล้อมที่เราทุกคนไม่ปรารถนา แต่เราก็ได้พบเห็นกันอยู่ทุกเมื่อเชิ้อวัน

ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏอยู่รอบตัวเรานี้ เป็นภาพสะท้อนของวัฒนธรรมทางจิตใจของผู้ที่อยู่อาศัยชุมชนใดที่สมาชิกอยู่กันอย่างมักง่ายไร้วัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต ภาพสะท้อนที่ไม่ดีเหล่านี้ก็จะติดตามผู้คนไปทุกหนทุกแห่งที่เขาไปถึง เราคงเคยพบเห็นด้วยตัวเองว่า เมื่อไปเที่ยวพักผ่อนตามสถานที่ไกล ๆ แม้ห่างออกไปในชนบท เช่น ตามแหล่งน้ำตก ชายทะเล และอุทยานแห่งชาติ เมื่อเดินทางไปถึง ไม่ทันได้หย่อนตัวลงนั่ง ก็ได้เจอกับเศษแก้ว ขวดแตก เศษอาหาร ถุงพลาสติก ซ้อนอะลูมิเนียม และเศษสิ่งของอื่นที่มีผู้นำไปใช้ แล้วทิ้งขว้างไว้และก็จากไป ถ้าเรามีโอกาสได้นั่งเรือไปตามแม่น้ำลำคลอง จะพบเห็นขยะพลาสติกสีต่าง ๆ ติดค้างอยู่ตามรากไม้ กิ่งไม้ และริ้วไผ่ริมตลิ่งทั้งสองฟาก สำหรับผู้ที่สนใจเที่ยวชมแหล่งโบราณคดี อาจจะเคยพบกับสภาพอันน่าชดเคืองใจซึ่งเกิดจากการที่มีสายไฟฟ้า โครมเหล็กสูง ๆ และตึกทรงทึบ ที่สร้างขึ้นมากทำลายบรรยากาศของโบราณสถานให้เสียหาย และทั้งหมดนี้ ก็คือสภาพแวดล้อมอันไม่พึงปรารถนา ที่ได้ปรากฏขึ้นมาบังคับวัฒนธรรมอันดีงาม ทำลายบรรยากาศไทย ๆ และทำให้ทัศนียภาพอันน่ารื่นรมย์ใจต้องดูยอคุณค่าลงอย่างน่าเศร้าเสียดายยิ่ง

วิถีชีวิตของผู้อยู่อาศัยและคุณภาพของสิ่งแวดล้อมต่างส่งผลแก่กันอยู่เสมอ ชีวิตที่เห็นแก่ได้เห็นแก่ความสบายชั่วแล่นได้สร้างปัญหาสิ่งแวดล้อมหลากหลายชนิดขึ้นมาในสังคมของเรา กล่าวได้ว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมนั้นแท้จริงแล้วเกิดจากวิถีชีวิตที่ผิดพลาดของเราแต่ละคนนั่นเอง เมื่อความจริงเป็นอยู่เช่นนี้ก็อย่าหวังเลยว่า จะมีเทคโนโลยีหรือวิทยาการวิเศษอย่างใดจะสามารถแก้ปัญหาล้อมให้แก่เราได้โดยสิ้นเชิง แม้ระบบการบริหารจัดการที่ดีที่สุด ก็มีผลเพียงชะลอปัญหา ซึ่งจะต้องตามแก้กันเรื่อยไป ซึ่งว่าที่จริง สิ่งเหล่านี้เขาก็ทำกันอยู่อย่างเต็มที่แล้ว แต่ปัญหาก็ไม่ได้บรรเทาเบาบางลงสักเท่าใด ดังนั้นการจัดการกับปัญหาล้อมที่มิจะได้ผลอย่างแท้จริง ก็คือการลงมือจัดการกับนิสัยของเราเองแต่ละคน ซึ่งจะต้องเริ่มตั้งแต่การพัฒนาค่านิยมและแบบปฏิบัติอันรวมกันเป็นวิถีชีวิตของเราเพื่อลดการเบียดเบียนเพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อมให้น้อยลงตามลำดับ และเพิ่มพูนประโยชน์สุขแก่กันและกันให้ยิ่ง ๆ ขึ้น

เราไม่อาจชี้แจงกันได้หมดสิ้นว่า วิถีชีวิตส่วนตัวของเราที่เป็นมูลเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อม แต่เราทุกคนจะต้องตั้งใจทบทวนวิถีชีวิตทั้งส่วนตัวและส่วนสังคมว่า มีส่วนใดที่เราต้องปรับปรุงหรือไม่ ดังตัวอย่างเช่น ในเรื่องของปัญหาความสะอาดและขยะมูลฝอย ซึ่งเป็นปัญหาที่ใกล้ตัวที่สุดอย่างหนึ่ง แบบปฏิบัติที่เป็นอยู่เวลานี้ก็คือว่า ตามบ้านเรือนทั่วไปสมาชิกทุกคนมีส่วนทำให้เกิดขยะและความสกปรกขึ้น แต่ภารกิจในการรับผิดชอบความสะอาดของบ้านเรือน เรากลับปล่อยให้เป็นที่ของใครคนหนึ่งเท่านั้น ตามบริษัท ห้างร้าน สำนักงานและสถานศึกษาต่าง ๆ ก็มีสภาพใกล้เคียงกัน เมื่อเราได้ว่าจ้างคนงานภารโรงไว้ดูแลความสะอาดแล้ว สมาชิกทุกคนที่เหลือก็ทิ้งขว้างทำความสะอาดได้ตามใจตน

ในชุมชนใหญ่ ๆ ที่มีผู้คนอาศัยกันมาก ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรุงเทพมหานคร มีประชากรกว่า ๕ ล้านคน คนเหล่านี้ต้องใช้สอยสิ่งของเป็นจำนวนมาก ปล่อยทิ้งเศษขยะและสิ่งปฏิกูลออกสู่สิ่งแวดล้อมมาก ทั้งยังมีกิจกรรมที่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างอื่นอีกสารพัด ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการกระทำของคนทั้งเมืองเช่นนี้ เราก็ผลักให้เป็นภาระของเจ้าหน้าที่กรุงเทพมหานครเพียงไม่กี่คน แม้จะเพิ่มคนเก็บกวาดขึ้นเป็นจำนวนพัน แต่จะรองรับความมั่งงายของคนจำนวนล้านได้อย่างไร เมื่อเกินกำลังที่คนส่วนน้อยจะรักษาความสะอาดได้ทัน เราก็ตำหนิว่า เขาทำงานบกพร่อง ปล่อยให้บ้านเมืองสกปรก วิถีชีวิตเช่นนี้เป็นการจัดสรรหน้าที่กันอย่างไม่สมมูลและไม่เป็นธรรมเลย และการยกความคิดให้แก่กันก็เป็นการปฏิบัติกับเพื่อนร่วมสังคมอย่างไม่มีเมตตา เราพากันมอบหน้าที่ที่ควรจะเป็นภาระของทุกคนไปให้แก่คนกลุ่มน้อยจนเกินกำลังที่เขาจะปฏิบัติให้ลุล่วง

สภาพแวดล้อมในบ้านเมืองเราคงจะไม่สะอาดสวยงามขึ้นมาได้ด้วยวิธีการผลักภาระจากตัวเราออกไปให้คนอื่น การจ้างคนไว้เก็บกวาดนั้น แม้จะต้องทำ แต่ก็ควรเป็นมาตรการหนึ่งเท่านั้น วิธีนี้จะได้ผลก็เฉพาะในสังคมที่มีทุนรอนมาก สำหรับบ้านเมืองเรา มีชุมชนน้อยแห่งนักที่สามารถดูแลรักษาความสะอาดของสิ่งแวดล้อมได้ทั่วถึง ทั้งนี้เพราะกำลังเจ้าหน้าที่และกำลังเงินไม่เคยเพียงพอและจะไม่มีวันพอ เช่นนี้แล้วบ้านเมืองของเราจะต้องติดอันดับเมืองที่สกปรกในโลกอีกนานเท่าใด และไม่รู้ว่าเมื่อใดชีวิตเราจะหลุดพ้นจากความเดือดร้อนรำคาญเพราะปัญหาสิ่งแวดล้อมเสียที

ด้วยเหตุที่ปัญหาสิ่งแวดล้อมมีรากฐานมาจากค่านิยมและวัฒนธรรมในวิถีชีวิตของเรา ดังนั้นพวกเราในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมจึงมีส่วนอย่างสำคัญยิ่งในการป้องกันและแก้ปัญหานี้ ด้วยการลงมือจัดการแก้ไขที่ตัวเราเองเป็นประการแรก นั่นคือการปรับปรุงวิถีชีวิต พัฒนานิสัย และการกระทำของเราให้มีผลในทางส่งเสริม รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งเราส่วนมากรู้ดีอยู่แล้วว่าการกระทำอย่างใดควรหรือไม่ควร ขอเพียงแต่ให้เราตั้งใจปฏิบัติตามจิตสำนึกที่ดีเท่านั้น สิ่งแวดล้อมของเราก็จะดีขึ้น

โดยจิตสำนึกของพวกเราที่เป็นคนไทยทุกคน ต่างปรารถนาที่จะอยู่อย่างสุขสบายท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่ดีมีคุณภาพ ซึ่งชีวิตของไทยกับสิ่งแวดล้อมนั้น ก็ส่งเสริมให้เกิดคุณภาพแก่กันและกันอย่างดีตลอดมา ในวันนี้เวลาที่วิถีชีวิตของเราไหลไปกับส่วนไม่ดีของวัฒนธรรมอื่น จนเกิดปัญหาแก่ชีวิตอยู่เช่นนี้

ความหวังของเรายังคงมีอยู่ ถ้าหากว่าเราช่วยกันปรับปรุงวิถีชีวิตและจิตใจให้มีความเป็นไทย เป็นอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี ภาคภูมิใจในสิ่งแวดล้อมอันเป็นที่อยู่อาศัย ช่วยกันคนละไม้คนละมือในการดูแลรักษาอาคารบ้านเรือนและสิ่งแวดล้อม ช่วยเตือนสติและเป็นหูเป็นตาให้แก่กันและกัน จะทำการใดอันไม่สมควรก็มิได้คิดถึงความยากลำบากของผู้อื่น จิตสำนึกที่จะร่วมกันกระทำสิ่งที่ดีเช่นนี้ ย่อมเป็นพลังอันมหาศาลยิ่งกว่าอำนาจของเทคโนโลยีใด ๆ และเป็นที่ยิ่งได้ว่า ชีวิตไทยจะได้อยู่อย่างสันติสุขท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่สะอาดสวยงามและมีคุณภาพตลอดไป

ข้อสังเกต

๑. ชื่อเรื่อง สรุปความคิดของเรื่องไว้อย่างรัดกุม
๒. เนื้อเรื่อง เสนอความคิดเพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม
๓. การเปิดเรื่อง กล่าวถึงชีวิตไทยในอดีตซึ่งไม่มีปัญหาต่อสิ่งแวดล้อม
๔. การดำเนินเรื่อง ด้วยการเล่าเรื่องตามลำดับ โดยแบ่งประเด็นสำคัญออกเป็นตอน ๆ
๕. การปิดเรื่อง ด้วยการเชิญชวนให้ช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมที่ดี

ความเรียงเชิงปกิณกะ หรือปกิณกะคดี

ความเรียงเชิงปกิณกะหรือปกิณกะคดี หมายถึงความเรียงที่เป็นเรื่องเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ จุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้อ่านได้รับความสนุกสนาน ได้รับทั้งความเพลิดเพลินและแง่คิดไปพร้อม ๆ กัน ผู้เขียนจึงต้องพิถีพิถันในการเลือกใช้ถ้อยคำสำนวนภาษาเพื่อความน่าสนใจ และความเพลิดเพลิน ขณะเดียวกันก็ได้รับความคิดที่ถ่องถาวรลงไปด้วย

หลักการเขียนปกิณกะคดี

๑. เขียนให้สะดุดใจ วิธีที่ทำได้คือการเปิดเรื่องด้วยประโยคที่มีอารมณ์คาย กิเลส หรือที่เป็นคำอันขัดแย้งกับความเชื่อถือของคนทั่วไป
๒. เอาความจริงเป็นตัวตั้ง แล้วเอาความคิดเห็นเป็นตัวขยายในแต่ละตอนไปจนตลอดเรื่อง
๓. ผู้เขียนต้องมีความนึกคิดหรือแนวคิดเสียก่อน แนวคิดจะตาด ๆ พื้น ๆ หรือตั้งลึกเพียงไร ขึ้นอยู่กับรสนิยม ความรู้ และความรู้สึกของผู้เขียน

๔. แสดงแนวคิดให้นำอ่านนำติดตาม ผู้เขียนย่อมซ่อนแนวคิดของตนไว้ก่อน แล้วสาธยายยกเอาเรื่องต่าง ๆ มาเปรียบเทียบ ชักนำให้ผู้อ่านเกิดความรู้ ความคิดขึ้นได้เอง ไม่ใช่บอกกันตรง ๆ การเขียนโดยการเปรียบเทียบโดยนัยนั้นทำได้หลายอย่างแล้วแต่กลวิธีของผู้เขียน

๕. ไม่จำเป็นต้องอ้างอิงหลักฐานในแต่ละส่วนเสมอไป

๖. เมื่อผู้อ่านได้อ่านจบแล้วต้องได้แนวคิดหรือความรู้สึกตรงกับจุดมุ่งหมายที่ได้วางไว้

๗. ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ควรจะใช้คำอธิบาย ส่วนนวนโวหาร หรืออาจปรากฏในลักษณะบทสนทนาของตัวละครให้เหมาะสมกับเรื่อง มีความสมเหตุสมผลหรือแปลกใหม่

๘. ให้ได้รับความรู้และความเพลิดเพลินไปพร้อม ๆ กัน

หลักการเขียนสารคดีปกิณกะจึงมีความคล้ายคลึงกับการเขียนสารคดีทั่ว ๆ ไป จะต่างออกไปบ้างที่ต้องใช้กลวิธีสื่อสารให้ผู้อ่านได้รับรสมากขึ้น แต่ข้อดีสำหรับผู้เขียนผู้อ่านคือ ได้มีโอกาสเสนอและรับทราบเนื้อหาได้ละเอียดลออ ทั้งนี้ก็เพราะผู้เขียนสามารถเลือกเรื่องที่ตนรู้ในส่วนลึก ๆ ออกมาเขียนได้โดยไม่ต้องพะวงกับวิธีการหรือหลักการเขียนมากนัก

ตัวอย่างปกิณกะคดี

สิ่งงนีสัย

ศรัญญ์

เมื่อฉบับก่อนได้ต้อนรับปีใหม่ตามตรุษฝรั่งไปแล้ว ด้วยเรื่อง "สี่สี่ความรัก" และได้เกริ่นเอาไว้ว่า นอกจากสี่สี่สี่ "ความรัก" ได้แล้ว สี่ยังสามารถไปถึง "นีสัย" ของคนชอบนีสัย ๆ ได้อีกด้วย ก็เลยมีจดหมายกันเข้ามาเยอะ ขอให้สาธยายให้ฟัง (อ่าน) หน่อยเหอะ

ในฉบับนี้ก็เลยถือโอกาสขอต้อนรับตรุษไทยด้วยคอลัมน์ "สิ่งงนีสัย" หวังว่าคงจะถูกอกถูกใจกันนะจ๊ะ

สี่แดง

สาว ๆ ที่ชอบสี่แดง คุณเป็นคนอารมณ์ร้อนและรุนแรง แต่โกรธง่ายหายเร็ว ทำอะไรมักจะหุนหันพลันแล่น ชอบชีวิตสนุกสนานตื่นเต้น มีความต้องการใช้ชีวิตอนาคตสูงส่ง แต่ทำอะไรมักไม่ได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย

สี่ชมพู

สาว ๆ ที่ชอบสี่ชมพู เป็นสาวประเภทที่มีอารมณ์อ่อนไหวง่าย ได้รับความกระทบกระทั่งไม่ค่อยจะได้

มักใช้อารมณ์ตัดสินใจมากกว่าเหตุผล แต่เป็นคนใจดี มีเมตตา หากบางครั้งก็หัวรั้นไม่หยอก

สีเหลือง

สาว ๆ ที่ชอบสีเหลือง คุณเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ดีมาก ฉลาดและรอบคอบชอบความแปลกใหม่ของชีวิต มีความสร้างสรรค์ และชอบยิ้มแก้มแดงอยู่ตลอดเวลา.....เสน่ห์ของคุณก็อยู่ตรงนี้แหละ.....

สีเขียว

สาว ๆ ที่ชอบสีเขียว คุณเป็นคนที่มีอารมณ์หนักแน่นมั่นคง และถือความเที่ยงตรงยุติธรรมยิ่งกะตาชั่ง แถมเป็นคนมีคุณธรรมสูง ฉลาด มีเสน่ห์ ปราดเปรียว มีความคิดเท่าทันผู้อื่น และชอบชีวิตที่สนุกสนาน

สีส้ม

สาว ๆ ที่ชอบสีส้ม เป็นสาวที่เข้ากับสังคมได้ง่าย ชอบใช้ชีวิตส่วนมากอยู่ในวงสังคมและสถานที่แปลกใหม่ นิสัยและการทำงานคล่องแคล่ว ปราดเปรียว แต่ในบางครั้งขาดความอดทน

สีม่วง

สาว ๆ ที่ชอบสีม่วง คุณเป็นคนลึกลับ อารมณ์อ่อนไหวง่าย เปลี่ยนแปลงความตั้งใจตลอด ๒๔ ชั่วโมง (ไม่เว้นแม้กระทั่งเวลาหลับฝัน) แต่เป็นสาวที่มีความอดกลั้นเป็นเลิศ และมีความเป็นตัวของตัวเองสูง ชอบทำอะไรแปลก ๆ ไม่เหมือนใคร

สีดำ

สาว ๆ ที่ชอบสีดำ คุณเป็นสาวที่ชอบความสง่างาม เรียบขรึม และมีอำนาจ ชอบอยู่ในสถานที่โดดเด่นตามลำพัง เป็นคนเก็บความรู้สึกเก่ง ซ่อนคมในฝัก ไม่ชอบใช้อำนาจกับใคร

สีฟ้า

สาว ๆ ที่ชอบสีฟ้า คุณเป็นคนที่รักความอิสระเสรี (เหนืออื่นใด) การใช้ชีวิตที่เรียบง่ายไม่มีพิธีรีตอง และความสงบ ไม่ชอบกฎเกณฑ์ และการบังคับ ช่มชู้ และเป็นคนหงุดหงิดง่าย

สีน้ำตาล

สาว ๆ ที่ชอบสีน้ำตาล เป็นสาวประเภทมีน้ำใจ ฉลาด ซื่อตรง พร้อมทั้งจะเพชฌุญและแก้ไขอุปสรรค ความยากลำบากต่าง ๆ เป็นคนเปิดเผย มีความรับผิดชอบต่อการงานสูง แต่เป็นคนที่ค่อนข้างจะดื้อรั้น กล้าตัดสินใจ และถือความคิดตนเองเป็นใหญ่

สีเทา

สาว ๆ ที่ชอบสีเทา คุณเป็นคนมีสติรอบคอบ มีความสงบรุ่มรื่น และความสะอาด สบาย คบเพื่อนน้อย แต่จริงใจและซื่อสัตย์ซึ่งกันและกัน

อ่านแล้วถูกบ้างไม่ถูกบ้าง ก็ขอยกความดีความชอบ และความไม่ดีไม่ชอบทั้งหลายเหลือให้กับต้นฉบับที่ได้แปลและเรียบเรียงมาก็แล้วกันนี้

สุดท้ายนี้ ขอให้แฟน ๆ ขอนิตยสารกุลสตรีรายปักษ์ จง...สุขสันต์วันสงกรานต์โดยถ้วนหน้าจะ

ข้อสังเกต

๑. ชื่อเรื่อง บอกเนื้อความในเรื่องอย่างชัดเจนและตรงไปตรงมา
๒. เนื้อเรื่อง กล่าวถึงวิธีสังเกตนิสัยคน โดยใช้สิ่งที่เขาชอบเป็นสื่อ
๓. การเปิดเรื่อง ให้ความสำคัญเรื่องในฉบับก่อนและเรียกร้องความสนใจว่า เป็นเรื่องที่ผู้อ่านอยากรู้
๔. การดำเนินเรื่อง กล่าวถึงสตรีที่ชอบสี่ต่าง ๆ รวม ๑๐ สี่ แล้วเสนอรายละเอียดที่ละเอียดโดยใช้สิ่งที่ชอบเป็นหลัก
๕. ปิดเรื่องด้วยการแสดงความคิดเห็น และอวยพรให้ผู้อ่านมีความสุขในวันสงกรานต์

เอกสารอ้างอิง

- ทวี สมหวัง การเขียนเชิงสร้างสรรค์ โครงการพัฒนาตำรา ภาควิชาภาษาไทย คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูเชียงราย ๒๕๓๗.
- ศรัณย์ (นามแฝง) "สี่ปิ้งนิสัย" กุลสตรี ๑๒(๒๕๕๘) : มกราคม ๒๕๒๖.